17.10.2023

Valtiovarainvaliokunta hallinto- ja turvallisuusjaosto

Lausuntopyyntönne 11.10.2023

Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Tulli toteaa vastauksena lausuntopyyntöönne seuraavaa.

Hallituksen esitykseen valtion talousarvioksi vuodelle 2024 sisältyviksi Tullin toimintamenomomentin 28.10.02 määrärahoiksi esitetään 207 899 000 euroa. Esitykseen sisältyvät muutokset ovat seuraavat:

	2023	**2024**
Talousarvio 2023	193 593 000	193 593 000
I lisätalousarvio 2023	2 316 000	
II lisätalousarvio 2022	4 198 000	
CCEI-rahoitusvälineen kansallisen osuuden rahoitus		2 037 000
Galileo satelliittipaikannusjärjestelmän PRS-palvelun käyttöönotto		275 000
Hiilirajamekanismin toimeenpano		1 872 000
Pakotevalvonnan pakolliset tehtävät		1 000 000
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)		750 000
Tietojärjestelmien yhteentoimivuusasetuksen muutokset		-175 000
Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v.2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)		-1 350 000
Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v.2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)		1 600 000
Tullin toiminnan teknologisen kyvykkyyden turvaaminen		4 500 000
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen (v.2023 rahoitus)		-14 208 000
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen (v.2023 rahoitus)		11 196 000
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva		115 000
Palkkausten tarkistukset		6 694 000
Talousarvio yhteensä	200 107 000	207 899 000

Merkittävimpinä muutoksina edellisvuoteen on palkkausten tarkistukset 6 694 000 euroa, 4 500 000 euroa Tullin toiminnan teknologisen toimintakyvyn turvaamiseksi, hiilirajamekanismin toimeenpano vuoden 2024 rahoitus 1 872 000 euroa ja CCEI-rahoitusvälineen kansallinen rahoitusosuus 2 037 000 euroa. Lisäksi tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen vuosittainen rahoitus laskee ensi vuonna 11 196 000 euroon tämän vuotisesta 14 208 000 eurosta.

Tullin toimintamenojen kehitys

Tullin toimintamenojen toteutunut käyttö on kuluvana vuotena kasvanut voimakkaasti verrattuna edelliseen vuoteen.

	Toteuma 1-9 kk 2023	Muutos €	Muutos %
Bruttomenot	153 907 678,34	16 343 292,06	11,9 %
Palkkausmenot sivukuluineen	94 208 917,57	4 499 664,64	5,0 %
Ict-menot	36 908 004,40	11 044 338,93	42,7 %
Toimitilavuokrat	9 895 976,02	957 704,03	10,7 %

Tullin bruttomenot kasvoivat tammi-syyskuussa 2023 16,3 miljoonaa euroa verrattuna edellisvuoden samaan ajanjaksoon kasvuprosentin ollessa miltei 12 %. Suurimmista menolajeista erityisen voimakkaasti tammi-syyskuussa kasvoivat ict-menot (ilman oman henkilöstön palkkausmenoja), yli 11 miljoonaa euroa ja 42,7 % edellisvuodesta. Myös toimitilavuokrat kasvoivat miltei miljoonalla eurolla kasvuprosentin oltua 10,7%. Palkkausmenojen kasvu johtuu valtion tekemistä palkkausratkaisuista henkilötyövuosimäärän hieman jopa supistuttua. Toimitilavuokrista tämän vuoden talousarvioon lisättiin 427 000 euroa, mikä kattanee noin kolmasosan kuluvan vuoden vuokramenojen noususta. Valtion sisäisistä toimijoista Valtorin veloitusten kasvu selittää noin 60 % ict-menojen kasvusta ja Senaatti Kiinteistöjen veloittamien vuokrien kasvu selittää toimitilavuokrien kasvun täysin.

Viime vuonna Tullin bruttomenot olivat 198,9 miljoonaa euroa ja tänä vuonna niiden summa noussee yli 220 miljoonan euron. Viime vuodelta tälle vuodelle siirtynyt siirtomääräraha oli 28,7 miljoonaa euroa ja tältä vuodelta ensi vuodelle siirtomäärärahoja siirtynee nykyarvion mukaan 11 – 15 miljoonaa euroa. Toimintamenojen kasvuvauhti on ollut niin voimakas, että siirtomäärärahakanta uhkaa loppua lähitulevaisuudessa. Inflaation vaikutus toimintamenojen kasvuun ei ole eriteltävissä kirjanpitolukujen pohjalta, mutta kokoluokka on mahdollista hahmottaa – Tullin muut kuin palkkausmenot lienevät tänä vuonna noin 95 miljoonaa euroa eli jokainen prosenttiyksikkö tarkoittaa miltei miljoonan euron vaikutusta, joten puhuttaneen ainakin 4 – 5 miljoonan euron inflaatiovaikutuksesta muihin toimintamenoihin kuin palkkausmenoihin.

Ict-menot olivat viime vuonna yhteensä 51,1 miljoonaa euroa, mistä tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus sidosjärjestelmineen vei 14,6 miljoonaa euroa ja muu Tullin tietojärjestelmäpalveluiden tuottaminen ja kehittäminen 36,5 miljoonaa euroa. Tänä vuonna ict-menojen yhteismäärä voi nousta yli 65 miljoonan euron, mistä tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen osuus tullee olemaan noin 16 miljoonaa euroa ja muiden Tullin tietojärjestelmien osuus voi kasvaa jopa 50 miljoonaan euroon – vertailun vuoksi vielä 4 – 5 vuotta sitten jälkimmäinen summa oli 24 – 26 miljoonaa euroa eli se on suunnilleen kaksinkertaistumassa vuodesta 2018.

Ict-menoissa tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistukselle sidosjärjestelmineen on erillisrahoitus. Samoin tiedonhallintalain vaatimiin kehittämismenoihin minimitason saavuttamiseksi salassa pidettävien tietojen turvalliseksi käsittelemiseksi on erillisrahoitus, ja lisäksi tuottavuusrahoitusta on annettu valvontatoiminnan tehtävienhallinnan kehittämiseen. Näidenkin huomioon ottamisen jälkeen kasvuvauhti on ollut hurja – tammi-syyskuun 2023 kirjanpidon mukaan ict-menojen määrä, joita ei ole kohdistettu ict-projekteihin, kasvoi 12,2 miljoonasta eurosta 19,8 miljoonaan euroon. Valtorille maksettujen korvausten määrä puolestaan kasvoi tammi-syyskuussa 18,2 miljoonaan euroon viime vuoden 11,6 miljoonasta eurosta.

Jatkossakin ict-menoihin kohdistuu kasvupaineita. Tullissa on ollut käynnissä vuodesta 2015 lähtien mittava EU-lainsäädäntöön perustuva tulliselvityksen tietojärjestelmien uudistaminen sidosjärjestelmineen. Uudistuksen aikataulut ovat EU-päätöksin venyneet alkuperäisestä 5 vuodella vuoden 2025 loppuun. Vanhojen tietojärjestelmien käyttämisen siirtymäkaudet ovat samassa yhteydessä pidentyneet jopa vuoden 2025 loppuun, mikä on luonut tilanteen, jossa Tullille koituu päällekkäisiä vuosittaisia ICT-toimittajille maksettavia menoja ja lisähenkilöstön tarvetta vanhoista yhä kustannuksia aiheuttavista palveluista samalla, kun uusien palvelujen aiempaa korkeammat vuosittaiset ylläpitokustannukset tulevat niiden rinnalle. Lisäksi valvontateknologian päivittäminen on välttämätöntä, jotta kyetään pitämään yllä asianmukainen valvontakyky, mihin tarkoitukseen Tulli on myös hakenut EU-rahoitusta. Tulli katsoo myös, että Tullin valvontateknologian kehittämisen ja ylläpitämisen merkitys yhteiskunnan ja kansalaisten turvallisuudelle ja myös laillisen ulkomaankaupan tavaravirtojen häiriöttömälle liikkumiselle tulisi nähdä samalla tavoin tärkeäksi kuin muiden PTR-yhteistyöviranomaistenkin teknologian.

Turvallisuusympäristön vakava heikentyminen on johtanut mittaviin määrärahalisäyksiin turvallisuusviranomaisille kuten esim. Rajavartiolaitokselle. Tulli toimii myös kaikissa rajatoimipisteissä viranomaisena ja kohtaa turvallisuusympäristön muutokset työssään uusina vakavina haasteina. Hallitusohjelmassa on todettu, että PTR-viranomaisen toimintaedellytykset turvataan, minkä Tulli olettaa tarkoittavan myös Tullin toimintaedellytysten turvaamista.